

Vyplatí se lithium?

Jaké jsou potenciální ekonomické přínosy těžby lithia v oblasti Cínovce v Ústeckém kraji? Existují jiné významné důvody pro zahájení těžby? A dají se zmírnit dopady těžby na místní obyvatele? Těmito otázkami se zabývají následující odstavce a zároveň shrnují odborná doporučení k přínosům těžby lithia na Cínovci v dotčené lokalitě.

S plánovanou těžbou lithia na Cínovci v Ústeckém kraji¹ jsou spojena různá očekávání. Ve veřejné debatě historicky zazníval názor, že jde o naprosto lukrativní záležitost, podle předsedy hnutí ANO Andreje Babiše měla těžba vynést Česku tisícovky miliard korun.² V poslední době ale přibývá střízlivějších hlasů, které upozorňují na značné nejistoty spojené s rentabilitou projektu.³ Projekt těžby zatím skutečně spíše čerpá podporu z veřejných prostředků,⁴ než aby představoval jednoznačné "zlaté vejce". Svědčí o tom i opatrné závěry finální studie proveditelnosti, kterou si nechala zpracovat společnost ČEZ jako investor celého projektu. Studie překvapivě zdůrazňuje především technickou realizovatelnost projektu, ne jeho ekonomickou návratnost.⁵

¹ Detaily k plánované těžbě shrnuje například tento factsheet:

https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2023/11/FS_Cinovec_final.pdf

² <https://ekonom.cz/c1-65920370-2-biliony>

³

<https://archiv.hn.cz/c1-67762440-kauza-lithium-ztratila-pro-babise-puvab-misto-deste-tisicu-miliard-je-tu-tvrdy-boj-o-rentabilitu>

⁴

<https://oenergetice.cz/akumulace-energie/slibovali-biliony-korun-z-lithia-ted-to-vypada-ze-bez-dota-ci-to-na-cinovci-nepujde>

⁵

<https://www.cez.cz/nextcez/cs/pro-media/tiskove-zpravy/finalni-studie-proveditelnosti-je-hotova.-po-tvrdila-ze-projekt-tezby-a-zpracovani-lithia-je-realizovateln.-do-konce-roku-bude-podana-eia-230492>

Cílem tohoto policy briefu je zpřehlednit diskusi o tom, zda a za jakých podmínek se těžba a zpracování tuzemského lithia může vyplatit, a pokud se ekonomicky nevyplatí, zda existují jiné důvody, které by přesto přesvědčivě hovořily pro realizaci celého projektu. Zaměřuje se také na otázku spravedlivého rozdělení přínosů a ztrát. Těžba lithia totiž představuje zátěž pro životní prostředí a negativně se podepisuje zejména narušením lesních ekosystémů v místě těžby a dopravy rudy a ve škodlivých dopadech na vodu (jak na její dostupnost, tak na její čistotu), což se pak podepisuje i do kvality života v místech okolo těžby.⁶ Tyto dopady je možné zmírnit vhodnými technickými opatřeními – právě k tomu slouží například proces EIA⁷ na cínoveckém projektu. Ale i pokud by se podařilo negativní dopady těžby minimalizovat, otázky protihodnoty za ztráty zůstávají relevantní. Jaké bude mít projekt přínosy? A kdo z nich bude profitovat?

Lithium a evropská dekarbonizace

Lithium se používá ve výrobě baterií, které jsou potřeba pro výrobu elektromobilů, ale i stacionárních úložišť energie. Ta jsou klíčová pro decentralizovanou elektroenergetiku s vyšším podílem obnovitelných zdrojů. Proto například Mezinárodní energetická agentura očekává významný nárůst poptávky po lithiu a ostatních kritických surovinách, ačkoliv zároveň připouští, že míra nárůstu poptávky se těžko odhaduje; na trh totiž stále ještě mohou vstoupit jiné technologie jako sodíkové baterie nebo účinnější baterie s pevným elektrolytem, což může celkovou poptávku po lithiu znatelně ovlivnit.⁸ Kromě samotné dekarbonizace mohou spotřebu lithia navýšit i jiné faktory, jako roustoucí využívání umělé inteligence⁹ nebo rozvoj využití dronů a obdobných zařízení.¹⁰ V současnosti je ale nejběžnější komerční aplikací lithium-iontových baterií právě elektromobilita, v roce 2023 stála za 85 % světové poptávky po lithiu.¹¹

Také současná evropská legislativa, zejména Akt o kritických surovinách (CRMA) z roku 2024, vychází z předpokladu, že spotřeba lithia v budoucnosti poroste, ačkoliv jeho přijetí provázela debata o alternativních přístupech založených více na rozvoji recyklačních kapacit, prodlužování životnosti výrobků nebo snižování jejich materiálové náročnosti (koncept

⁶ <https://oceanwall.com/wp-content/uploads/2024/11/The-Case-on-Lithium-2024.pdf>

⁷ Environmental Impact Assessment, speciální proces posuzování vlivu velkých projektů na životní prostředí před jejich realizací.

⁸

<https://www.iea.org/reports/the-role-of-critical-minerals-in-clean-energy-transitions/mineral-requirements-for-clean-energy-transitions>

⁹ <https://carboncredits.com/how-ai-and-clean-energy-are-competing-for-critical-minerals/>

¹⁰ <https://www.marketreportanalytics.com/reports/uav-lithium-battery-77397>

¹¹ <https://www.iea.org/reports/global-ev-outlook-2024/trends-in-electric-vehicle-batteries>

dostatečnosti).¹² Vybudování celého recyklačního řetězce, stejně jako řetězce pro těžbu a zpracování, ale potrvá roky, možná spíš desítky let, jak upozorňuje i zpráva Evropského účetního dvora (ECA) z letošního roku.¹³

Evropa se totiž začala věnovat kritickým surovinám relativně pozdě – v době, kdy už se evropské firmy dostaly do importní závislosti na několika omezených dodavatelích. Podle zprávy ECA pochází 79 % lithia využívaného v EU z Chile. Ještě složitější je obrázek při pohledu na to, odkud pocházejí firmy, které lithium těží nebo zpracovávají. Podle studie německých výzkumníků dominuje Čína v 11 z 12 segmentů těžby a zpracování lithia, přičemž v klíčovém segmentu LFP baterií (lithium-železo-fosfát) kontroluje přes 98 % globálního trhu.¹⁴ Jinými slovy, evropské pokusy etablovat vlastní zpracovatelský, případně v budoucnu recyklační řetězec zaměřený na baterie, přicházejí v době, kdy je globální trh téměř absolutně kontrolován firmami z jednoho státu – navíc státu, ve kterém běžně splývají geopolitické i byznysové zájmy.

Jak se pohybovat v prostředí, kde na ziscích nezáleží?

Základy dnešního postavení Číny v dodávkách lithia je potřeba hledat v minulém desetiletí, kdy byl přijat 13. pětiletý plán pro roky 2016–2020. V něm je definovaný úmysl Číny stát se do roku 2049 průmyslovou velmocí a za tím účelem zajistit dostupnost surovinových dodávek a ovládnout celý hodnotový řetězec.¹⁵ V návaznosti na to Čína také navýšila své těžební, rafinační a zpracovatelské kapacity – nejen na svém území, ale prostřednictvím zahraničních akvizic i ve státech jako Austrálie, Chile nebo Zimbabwe.¹⁶ A to vyvolalo významný pokles ceny lithia na světových trzích.

Mezi lety 2020 a 2022 se projevovala hlavně rostoucí a očekávaná poptávka po lithiu, jeho cena vzrostla o 1400 %.¹⁷ To je doba, kdy se v Česku hovoří v souvislosti s těžbou lithia na Cínovci o “tisícovkách miliard korun”. Jenže od roku 2023 se začal projevovat spíš nadbytek čínských kapacit a ceny do roku 2024 spadly o 80 %. Už v letošním roce sice znovu narůstají, období nízkých cen ale odradilo mnohé investory s vyššími náklady – a mezi ně se nevyhnutelně budou řadit i potenciální evropské projekty.

¹² https://www.cepii.fr/PDF_PUB/pb/2024/pb2024-48.pdf

¹³ <https://www.eca.europa.eu/en/publications?ref=SR-2026-04>

¹⁴ <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666248525000071>

¹⁵ https://www.cepii.fr/PDF_PUB/pb/2024/pb2024-48.pdf

¹⁶ https://www.cepii.fr/PDF_PUB/pb/2024/pb2024-48.pdf

¹⁷ <https://oceanwall.com/wp-content/uploads/2024/11/The-Case-on-Lithium-2024.pdf>

Lithium Carbonate

source: tradingeconomics.com

Čína má, obrazně řečeno, v rukou lepší trumfy – má na svém území přes 10 % světových zásob lithia¹⁸ a v minulé dekádě se úspěšně zaměřila na ovládnutí globálního trhu včetně technologií klíčových pro dekarbonizaci. Čínským firmám nutně nevadí nízké marže nebo dokonce internalizace finančních ztrát (prodávání pod cenou) – pokud je výsledkem vysoký podíl na trhu.¹⁹ Oproti tomu v Evropě teprve probíhá mapování potenciálně využitelných zásob a místní investoři se stále častěji ucházejí o veřejnou podporu, aby ekonomika těžebních projektů v tržních podmínkách dávala smysl.

Od tisíců miliard k dotacím z veřejných peněz – a co tedy za to?

Projekt těžby lithia na Cínovci tak získal dotaci ve výši 800 milionů korun z evropského Fondu spravedlivé transformace,²⁰ který má ale primárně sloužit na podporu regionálního rozvoje,

¹⁸ Ne všechny zdroje je možné vytěžit, některá ložiska jsou technicky nedostupná nebo je jejich otevření příliš technologicky náročné.

¹⁹ <https://www.bruegel.org/working-paper/growth-without-profits-how-will-involution-china-end>

²⁰ <https://opst.cz/projekt/tezba-lithia-na-cinovci/>

nikoliv k podpoře těžebních projektů. Další a řádově vyšší dotaci ve výši 8,7 miliard korun poskytla projektu vláda Petra Fialy v rámci programu Strategické investice pro klimaticky neutrální hospodářství, tedy ze státního rozpočtu.²¹ Rámování projektu těžby lithia jako "opatření pro rozvoj regionu" nebo dekarbonizačního opatření ale není správné: cíl, který sleduje nařízení CRMA a evropská politika zaměřená na suroviny, je snížení rizik plynoucích ze závislosti na dovozu surovin, které se využívají mimo jiné k dekarbonizaci. Mezinárodní energetická agentura řadí otázku dostupnosti kritických surovin pod širší oblast energetické bezpečnosti.²²

O těžbě lithia tedy nemá smysl uvažovat primárně jako o projektu, který může státu či investorovi vydělat biliony korun (byť to vzhledem k volatilitě cen lithia není vyloučené) nebo který primárně sleduje rozvoj Ústeckého kraje, kde se Cínovec se svými zásobami nachází. Těžba sama o sobě – bez navazujícího zpracování či výroby a hlavně udržitelného užívání baterií – sotva může přispět ke snížení emisí v české ekonomice, spíše naopak. Pokud má těžba lithia v Česku nějaké přínosy, pak zejména ke snížení zranitelnosti evropské ekonomiky, která prochází dekarbonizací. To samo o sobě představuje legitimní a žádoucí cíl – ale kromě celoevropské úrovně je tu ještě rovina celostátní a především regionální a místní.

Na celostátní úrovni může sehrát klíčovou roli aktivní přístup státu: pokud by Česko spojilo zahájení těžby lithia s reformou sazeb úhrad z vydobytých nerostů, s plánováním a rozvojem bateriového řetězce a zejména recyklačních kapacit, s prosazováním pravidel udržitelného nakládání s kritickými surovinami – včetně např. prioritizace forem koncového užití podle širě okruhu beneficiantů²³, mohly by celkové přínosy i pro českou ekonomiku být vyšší.

Doporučení k přínosům v dotčené lokalitě

Nejobtížněji se pak přínosy konkretizují na regionální a čistě místní úrovni. Zatím není zřejmé, jaká pracovní místa budou s těžbou spojená a zda jejich struktura umožní zaměstnání lidí, kteří dnes ještě pracují v segmentu navázaném na těžbu uhlí. Jasně nejsou ani přechodné přímé dopady spojené s otevíráním těžby a budováním potřebné infrastruktury, které se mohou projevat například zvýšenou dopravní zátěží nebo nutností zajistit ubytovací kapacity pro dočasně navýšený počet pracovníků. Právě tyto otázky řešila např. socioekonomická studie dopadů výstavby nových bloků v Dukovanech, kterou plánuje totožný investor – společnost

²¹ <https://odok.gov.cz/portal/zvlady/usneseni/2025/934/>

²² <https://www.iea.org/topics/energy-security>

²³ Například upřednostnění BESS pro usnadnění decentralizace elektroenergetiky či baterií pro pohon prostředků veřejné dopravy před individuální mobilitou.

ČEZ.²⁴ Je tedy na místě vyžadovat stejný standard zájmu o regionální dopady i v případě cínovecké těžby.

Podobnou úlohu by pak měl sehrát i kraj směrem k nejvíce dotčeným obcím a jejich obyvatelstvu. Otevření těžby může vyvolat potřebu řady environmentálních opatření, například úpravu či stavbu vodovodu, ale i opatření směřující k řešení socio-ekonomických dopadů, jakými mohou být ztráta potenciálu regionu pro turismus, zhoršení podmínek pro život v obci v důsledku různých forem zátěže nebo znehodnocení majetku. Plánování a koordinace takových opatření zpravidla přesahuje pravomoci i kapacity jednotlivých obcí, a ponechání řešení problémů výlučně na jednotlivých radnicích také znemožňuje efektivní zapojení místních lidí do formulace potřeb a přijatelných řešení – lidé by se v takovém případě mohli vyjádřit jen k opatřením ve své obci, ale těžko už k potřebě větší koordinace a opatřením přesahujícím jejich katastrální území.

Právě doprovodná opatření na celostátní a regionální úrovni tak do velké míry rozhodnou o tom, zda a komu se těžba lithia vyplatí – za podmínky, že projekt vůbec bude možné pro jeho environmentální dopady zahájit. Případné využití evropských či veřejných zdrojů pro podporu těžby by se tak mělo soustředit na maximalizaci přínosů v dotčené lokalitě, včetně využití zapojení robustních schémat kondicionalit (veřejná podpora podmíněná realizací určitých opatření, na jejichž přínosnosti je shoda) a především zajištění participace místní komunity.

²⁴ Investorem v případě projektu těžby na Cínovci je společnost Geomet, v níž má ČEZ většinový podíl.

Zdroje

Asociace pro mezinárodní otázky: Těžba lithia na Cínovci: Zelená transformace a společensko-ekologické otázky, 2023.

<https://www.amo.cz/cs/klimatym/factsheet-tezba-lithia-na-cinovci-zelena-transformace-a-spolecensko-ekologick-otazky/>

Bruegel: Growth without profits: how will 'involution' in China end?, 2026.
<https://www.bruegel.org/working-paper/growth-without-profits-how-will-involution-china-end>

CEPII: Lithium-Ion Batteries: Dynamic Mapping of the Value Chain and Perspectives, 2025.
https://www.cepii.fr/PDF_PUB/pb/2024/pb2024-48.pdf

European Court of Auditors (ECA): Special report 04/2026: Critical raw materials for the energy transition – Not a rock-solid policy, 2026. <https://www.eca.europa.eu/en/publications?ref=SR-2026-04>

Mezinárodní energetická agentura (IEA): The Role of Critical Minerals in Clean Energy Transition, 2021.
<https://www.iea.org/reports/the-role-of-critical-minerals-in-clean-energy-transitions/mineral-requirements-for-clean-energy-transitions>

Ocean Wall: The Case on Lithium, 2024.
<https://oceanwall.com/wp-content/uploads/2024/11/The-Case-on-Lithium-2024.pdf>

Tim Greitemeier, Achim Kampker, Jens Tübke, Simon Lux: China's hold on the lithium-ion battery supply chain: Prospects for competitive growth and sovereign control, 2025.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666248525000071>

Centrum pro dopravu a energetiku: Již více než dvacet let přinášíme expertní pohled na energetickou transformaci ohleduplnou k lidem i klimatu. Prosazujeme ambiciózní a spravedlivou klimatickou politiku. Monitorujeme využívání veřejných financí. Spolupracujeme s veřejnou správou, byznysem i akademickou sférou. Usilujeme o klimaticky neutrální svět.

www.cde-org.cz

Březen 2026

Autorka: Heda Čepelová, heda.cepelova@cde-org.cz